

**Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Irodalomtudományi Intézet**

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
Telefon: 279-2776
Telefax: 385-3876

**BETEGSÉG ÉS GYÓGYULÁS A KORA ÚJKORI IRODALOMBAN
(1450–1760 k.)**

(Tudományos konferencia, Budapest, 2021)

Budapest, 2020. november 3.

Tisztelt Kollégánk, kedves Barátunk!

Értesítjük, hogy a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya, együttműködve az egyetemek régi magyar irodalomtörténeti tanszékeivel és a korszak kutatásában érdekelt egyéb szakmai műhelyekkel – szakmai közösségünk több mint öt évtizedes hagyományaihoz híven – 2021-ben is meg kívánja rendezni éves nagykonferenciáját. A pandémia miatt előállott szokatlan körülmények és a tervezés kiszámíthatatlansága azonban ez alkalommal bizonyos módosításokra kényszerítenek bennünket.

A konferencia időpontját ma lehetetlenség határozottan kijelölni; lehetséges, hogy konferenciánk szokásos májusi időpontjában megrendezhető lesz, de készen kell állnunk arra is, hogy esetleg csak 2021 szeptemberében tarthatjuk meg, hasonlóan az ez év szeptemberében Egerben megrendezett, kivételes sikerű tanácskozásunkhoz.

A járványhelyzet bizonytalansága miatt vidéki helyszínnel ezúttal nem számolhatunk: a konferencia előkészítése, a helyszín biztosítása, a logisztikai műveletek rugalmas koordinálása, a mindig változó feltételek és lehetőségek átlátása megoldhatatlan lenne. Ezért – e tekintetben szakítva a hagyományainkkal – budapesti helyszínt tervezünk, amire még nem volt példa a korábbi ötvenegy alkalommal. Az Irodalomtudományi Intézet saját termei a rendelkezésünkre állnak, de megpróbálkozunk további budapesti partnerintézményekkel is egyeztetni a helyszín változatosabbá tétele érdekében. Végszükség esetén pedig arra is készen kell állnunk, hogy esetleg nem személyes jelenléttel, hanem online módon rendezzük meg az eseményt. Ezt a végsőkéig szeretnénk elkerülni, hiszen a jóízű és termékeny, közvetlen és kollegiális konverzáció mindig is a rendezvényeink komoly és megbecsült értékei közé tartozott.

Mindezek előrebocsátásával tesszük most közzé a 2021. évi Rebakucs-konferencia első körlevelét.

Betegség és gyógyulás a kora újkori irodalomban (1450–1760 k.) címmel megrendezni kívánt konferenciánk célja, hogy a betegség, a testi és lelki szenvedés, illetve (elválaszthatatlan pozitív komplementer halmazként) a gyógyulás és gyógyítás kérdéskörét több szempontból, több tudományág fogalom- és eszközkészletével vizsgáljuk a kora újkor magyarországi irodalmában. A filológia és az irodalomtörténet mellett eszme-, tudomány- és társadalomtörténeti, antropológiai és teológiai vonatkozások beemelésével szeretnénk gazdagítani a szakmai diskurzust irodalmunk e szerteágazó témabokráról, amely Janus Pannoniustól kezdve Balassi Bálint *Beteg lelkeknek való füves kertecskéjén*, Bornemisza Péter

Ördögi kísértetekjén, Bethlen Miklós önéletírásán keresztül Bethlen Kata orvosló könyvéig, valamint a Rákóczi-szabadságharc után száműzöttek sorsírásáig meghatározó és központi elem.

A kora újkori szépirodalom, prédikációs, tudományos és filozófiai irodalom rendkívül gazdag forrásanyagot ölel fel, és lehetővé teszi a kor betegségekkel, szenvedésekkel kapcsolatos gondolkodásának komplex tárgyalását, amely egyaránt vezethet irodalmi-retorikai (megformálásbeli), textológiai (a szövegek keletkezéstörténetét illető), mentalitástörténeti (a szövegprodukción és a recepció folyamatának jobb megértését célzó) és a medialitással kapcsolatos megfontolásokhoz.

Javasolt témakörök, valamint néhány orientáló szempont:

I. A test betegségei és gyógyítása: irodalmi ábrázolás és mentalitástörténet

- *A homo patiens*, a szenvedő ember nézőpontja a kora újkori Európában
- Egyes betegségek, járványok megítélése, irodalmi vagy képzőművészeti ábrázolása
- Betegtest-ábrázolások, betegségek testi látványa (pl. Mikes Kelemen Bercsényi Miklós szenvedéséről, Kemény János Bethlen Gábor szenvedéséről, Cserei Mihály Teleki Mihályról, Komáromi János Zrínyi Ilonáról és Thököly Imréről)
- Régi magyar irodalmi megoldások a betegség és a gyógyítás nyelvi megjelenítésére
- Szentek és a betegség: kockázatvállalás és csodatételek
- *Christus patiens* és *Christus medicus* a teológiában és a prédikációkban
- Testnedvek, a humorápatológia irodalmi hatása
- Fiziognómia és irodalom
- A szenvedő női test ábrázolásai: a férfi (értelmezői) szempont funkciói a leírásban

II. A lélek és a betegség: melankólia, krízis, szenvedély és az orvosságok

- Létbevetettség, egzisztenciális krízis a reneszánsz és barokk kultúrában
- Szomorúság, melankólia és egyéb lelki betegségek
- Személyes, szenvedély, szerelem: *remedia amoris* a régi magyar irodalomban
- Mikrokozmosz és makrokozmosz, testi és lelki egyensúly
- Testi és lelki orvosságok a kora újkori irodalmában
- A betegség mint testi és lelki liminalitás: pl. a vallásos kétségbeesés hagyománya Francesco Spierától Cserei Mihályig
- Leleki baj és testi szindróma vs. a test betegségeinek lelki következményei: Pápai Páriz Ferenc *Pax*-sorozata
- Leleki betegségek testi kezelése

III. A társadalom, a személyes relációk betegségei: üldöztetés, száműzetés, mal du pays

- *Exilium* és üldöztetés a reformáció korában
- Személyes és tanúságtétel: *cruentum*, *incruentum*, azaz a vérontással járó vagy vérontás nélküli perzekúció és mártírium fogalma és kora újkori alkalmazásai
- Johannes Hoferus találmánya (1688): a *nostalgia* mint az *exilium* testi-lelki betegsége, a honvágy mint jellegzetesen kora újkori betegség

IV. Irodalmi műfajok és hagyományok; testelméletek

- Középkori hagyományok újragondolása a barokk költészetben
- Meditációk és *ars moriendi*
- A haldoklás, a halál pillanata, az *ars moriendi* protestáns használata
- Haldokló reformátorok (Luther-, Kálvin-életrajzok korpusza) és a középkori hagiográfia narratológiai repertoárjának a felülírása a (beteg)test-ábrázolásokban
- Testelméletek és alkalmazhatóságuk (Ernst Kantorowicz: *The King's Two Bodies*; Marc Bloch: *Les Rois thaumaturges*; Thomas Laqueur: *A testet öltött nem*)

V. Test és az írás(kép): medialitás és filológia

- Betegség és írás: a mikroszint alkalmazhatósága a kéziratos íráshasználatban
- Beteg test és íráskép: *uglyography* és textológia. A kéziratosság és a referencialitás, túl a szövegjelentésen
- A testi fordulat (*corporeal/somatic turn*), a testtörténet (*history of the body*) módszertani jelentősége az írásantropológiában és a textológiában
- Beteg szövegek gyógyítója: a filológia

A konferenciára előadással jelentkezni kívánó kollégáktól azt kérjük, hogy 2021. január 31-ei határidővel juttassák el húszpercesre megtervezett előadásuk munkacímét és mintegy ezer karakter terjedelmű összefoglalóját a konferencia tudományos titkárának alább olvasható e-mail címére. A fentiekkel összhangban természetesen azt is kérjük, hogy jelentkezési szándékuk bejelentése egyben annak tudomásulvételét is jelentse, hogy az előadás megtartására vagy tavaszi, vagy őszi időpontban kerül majd sor.

A javasolt előadások elfogadásáról a szervezőbizottság 2021. február 28-ig értesíti a jelentkezőket. A konferencia végleges időpontjáról, helyszínéről, tudományos programjáról pedig ezt követően, a lehető legkorábbi időpontban értesítjük a Rebakucs szakmai közösség valamennyi tagját.

Nagy érdeklődéssel várjuk jelentkezésüket!

Baráti üdvözlettel, a konferencia szervezőbizottságának nevében:

Kecskeméti Gábor
(a szervezőbizottság elnöke)

Draskóczy Eszter
(a konferencia tudományos titkára)
draskoczy.eszter@btk.mta.hu